

Слово від автора

Ідея цього видання не могла не народитись — як вербальний посил України світові під час виснажливої повномасштабної російсько-української війни: ми сильні, ми потужні, і наша сила базується на багатовіковій традиції, зокрема європейській, засвоєній та уфондованій попередніми поколіннями. І саме тепер, коли в трагічних умовах жорстокої кровопролитної війни світ починає відкривати для себе питома українську культуру, ця книжка є особливо своєчасною і потрібною.

Одним із резонансних поколінь в українській історії та історії культури ХХ ст. було покоління інтелектуалів 1960-х років, що увійшло до суспільної свідомості як шістдесятники. Коли Україна перебувала у складі СРСР у статусі підколоніальної республіки з усіма «принадами» тоталітарного режиму, вони не тільки кинули виклик системі, а й здобулися на потужний творчий вибух «як розгойданий сполох свободи». Їхня «вписаність» у європейський і світовий контекст була виразною та органічною. Надзвичайно важливо, що вона не обмежувалась рясними й гучними поетичними апеляціями до імен

світочів світової культури. Це те, що зазвичай лежить на поверхні й одразу впадає у вічі читачеві, оскільки «працює» на візуальному рівні, але жодною мірою не вичерпує теми українського шістдесятництва як явища світової культури. Адже були ще й глибинні — на рівні зближених / віддалених, суспільно-політичних, культурологічних, світоглядних, філософських, літературно-мистецьких контекстів, ліній взаємодії, впливів, перегуків. Полісутнісний соціокультурний дискурс, витворений українськими шістдесятниками, резонував зі світовими процесами й тенденціями, однак залишався національним феноменом. Ба більше: засади цього явища, заґрунтовані у європейську ренесансну культуру, мають виразні відмінності і чіткі перегуки з тогочасними протестними рухами в Європі та США, а його репрезентанти у своїх творчих пошуках — попри тоталітарну «залізну завісу» — взорували на кращі зразки літератури Заходу, зберігаючи національну самобутність. Художня творчість українських інтелектуалів не тільки резонувала зі світовими тенденціями, а й посиляла виразні сигнали світові, особливо щодо небезпек, які несе тоталітарна система, застерігала від мілітарних загроз і катаклізмів, винищення й руйнування планети. Українське шістдесятництво — одна з важливих і яскравих сторінок цивілізаційного поступу української нації та її неповторної культури, предтеча українських Майданів, що засвідчує тяглість і послідовність боротьби українців за свободу.

Оскільки в моєму «активі» є кілька монографій з цієї проблематики («Сюжет Доби: дискурс українського шістдесятництва в українській літературі ХХ ст.» (2013), «Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління. Історико-літературний та поетикальний аспекти» (2010, 2-ге вид., доп., 2019), «“Шевченко — поет сучасний”: прочитання крізь призму шістдесятництва» (2017), «Художня галактика Валерія Шевчука. Постать сучасного українського письменника на тлі західноєвропейської літератури» (2001), інші видання, де так чи інакше «героями» були репрезентанти цього літературно-мистецького покоління) і переважна більшість актуальних

питань і досліджених аспектів, розрахованих на сприйняття українським науковим співтовариством, уже оприлюднена, то, звісно, пропоноване видання під назвою **«Українське шістдесятництво як явище світової культури»** — це гранично сконцентрована й окремо увиразнена в одному тексті **фокус-тема**. По-новому структурована за попередніми публікаціями й напрацюваннями, доповнена новим актуальним експрес-аналізом того матеріалу, що досі залишався поза увагою моїх колег, вона досить посутньо розкриває український соціокультурний і літературно-мистецький феномен шістдесятництва як явища світової культури.

Зізнаюсь, ідея не цілком моя власна: побажання створити таку книжку висловив мені ще 2014 р. колега по Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, відомий компаративіст, учений зі світовим ім'ям, професор, академік НАН України Дмитро Сергійович Наливайко, пам'яті котрого я присвячую це видання. Очевидно, мав прийти певний момент самоусвідомлення, щоб ця ідея наблизилася до реалізації. Попри те, що напрацьованого матеріалу було більш ніж достатньо, підготувати його в умовах війни виявилось дуже непросто: авторські задуми та уявлення багато разів переглянуто і змінено, перебудована структура й переписано назви розділів, увиразнено деякі тези, відкинуто все, що здавалося другорядним, аж доки не було виснувано остаточного варіанта рукопису із «розсипаних» в інших виданнях і переважно залишених поза увагою ширшого читача спостережень, думок, висновків. Проте багато авторських напрацювань залишилося за межами пропонованого тексту, зберігаючи певну інтелектуальну інтригу для читача (тут можна хіба що скористатися системою відсилань на попередні видання та публікації, зокрема й закордонні).

Сподіваюсь, що світ матиме нагоду відкрити для себе феномен українського шістдесятництва, репрезентанти якого хотіли світ «пересотворити» з позицій добра, справедливості, людської й національної гідності. Ба більше: вони твердо в це вірили: *«А буде світ, яким його складемо, / Чи витворим,*

а чи спородим в муці! / (...) Він твориться! По граму! Стільки драм! / З піску життя ці золотаві грами...» (Іван Драч, «Зелена брама»).

Серпень 2023

P.S. Я вдячна дирекції колишнього Інституту літератури в Кракові, яка під час повномасштабної російсько-української війни надала мені можливість кілька тижнів попрацювати у їхній резиденції і наблизити цей амбітний для України проект до реалізації. Від початку він був задуманий як видання для закордонного читача, аби познайомити світ із тим, чим ми маємо пишатися. Особливо я вдячна Видавничому дому «Академперіодика» НАН України, зокрема його директорці Анні Ігорівні Радченко, а також усім причетним співробітникам за підтримку задуму та народження цієї книги. Дякую від щирого серця і рецензентам цієї праці — докторам філологічних наук професорам Тетяні Северинівні Мейзерській та Ользі Вольтівні Шаф, а також нашій колезі п. Терезі Хланьовій із Чехії, котра представляє Інститут східноєвропейських досліджень та філософський факультет Карлового університету (Прага). Вони благословили у світ це видання.

Березень 2026